

ЗВОНКО ТАНЕСКИ*

Македонската книжевност во научниот и во преведувачкиот опус на словачкиот славист Јан Јанкович (1943 – 2021)

TANESKI, Z.: Macedonian literature in the scientific and translation oeuvre of the Slovak Slavist Ján Jankovič. *Slavica Slovaca*, 57, 2022, No 2, pp. 168-177 (Bratislava).

The aim of the paper is to present in a complete and complex form the scientific and translation oeuvre of the renowned Slovak Slavist and academician Dr. Ján Jankovič dedicated to Macedonian literature and culture. In the study, we list precisely all bibliographic registers that will reflect and explain the rich stock of translations and texts of Ján Jankovič that have been published in magazines, in special books and in encyclopedic editions. We will also provide an overview of the news and critical echoes of his „Macedonian“ works that were published in a wider time range both in the Slovak and Macedonian cultural space, but also outside of it.

Macedonian-Slovak literary relations, Ján Jankovič, Slovak Slavistic, scientific oeuvre.

Намерата на нашата студија е да го претстави за прв пат кај нас и во комплексна форма научниот и преведувачкиот опус на словачкиот академик д-р Јан Јанкович посветен на македонската книжевност и култура. Јан Јанкович (1943 – 2021) е неспорно еден од најголемите агитатори на македонската литература во словачката културна средина до денес, погледнато и од квантитативен и од квалитативен аспект. Впрочем, Јан Јанкович беше долг период восприеман во пошироката јавност како етаблиран научник и докажан словачки стручњак за јужнословенските книжевности, а воедно е досега и најпродуктивниот преведувач и афирматор на македонската книжевност на словачко тло. Импозантен е неговиот научен и преведувачки опус кој е речиси целосно посветен на елаборирањето и растајнувањето на книжевно-историските идеи во словенскиот свет. Автор е на повеќе научни монографии и на публицистички книги, а на своето konto има дури 150 преведени и објавени дела од хрватската, српската, словенечката и македонската литература. Повеќето од тие преводи Јанкович ги објави во својата издавачка куќа „Југа“ со седиште во Братислава, каде што досега се објавени и собраните драми на Горан Стефановски, драмата „Р“ од Јордан Плевнеш, како и првата научна монографија за словачко-македонските книжевни и културни врски од Звонко Танески, каде што тој се јавува и во улога на стручен редактор и на главен рецензент.¹

Што се однесува поконкретно до македонската рефлексива и рецепција на научното и преведувачкото дело на овој словачки академик во македонскиот културен контекст, треба да се признае дека досега беше Јан Јанкович од македонска страна одликуван единствено со „Благодарница за ценет придонес во афирмацијата на македонската литература“ што

* Doc. PhDr. Zvonko Taneski, PhD., Katedra slovanských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Gondova 2, 811 02 Bratislava, Slovenská republika.

¹ Taneski, Z.: Slovensko-macedónske literárne a kultúrne vzťahy. Bratislava: Juga / Ústav svetovej literatúry SAV, 2009, 304 s. Vedecký redaktor: Ján Jankovič.

му ја доделило Друштвото на писателите на Македонија на 20 ноември 1977 година.² Оттогаш поминаа повеќе децении во кои Јанкович неуморно преведувал и ги популаризирал книжевностите од просторите на поранешна Југославија во ареалот на денешна Словачка, а во тие рамки ѝ се посветил несебично и на македонската литература. Токму и затоа, Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје му додели заслужено на акад. Ј. Јанкович посебна плакета за неговиот целоживотен ангажман во полето на презентацијата на македонската литература во Словачка. Плакетата му ја врачи директорката на институтот – проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ во Братислава на 6 декември 2017 година, непосредно по свеченоста организирана од страна на Асоцијацијата на писателски здруженија на Словачка по повод доделувањето на наградата „Павол Ораг Хвиездослав“ за 2017 година за квалитетно реализираните преводи од словачката литература на македонски јазик на Звонко Танески.³

Според бројот на книжно издадените литературни дела, Јанкович го држи приматот во преведувањето книжевни дела од македонски на словачки јазик. Општите заслуги на акад. Јанкович што сметаме дека треба да им бидат познати на поширокиот културен круг во Словачка и во Македонија се тие дека братиславскиот театар *Нова сцена* го инсценирала преводот на Јанкович на драмата *Парадоксот на Диоген (Diogenov paradox)* од Томе Арсовски, досега единствената македонска театарска претстава (одиграна на словачки јазик) инсценирана на словачката професионална театарска сцена. Исто така, освен преводот на Кочо Рацин во 1990 година (Бели мугри / Biele úsvity), кој го подготви заедно со Вилијам Марчок, Јан Јанкович самостојно превел и две книги за деца и младина и тоа *Пријателите Бон и Бона (Priatelja Bon a Bona)* од Оливера Николова и *Летувалиците од Славино (Vzrušujúce leto)*, потоа драмата *Раџин (Racin)* од Борис Вишински во 1983 година, собраниите драми на Горан Стефановски во 2009 година, како и драмата „Р“ од Јордан Плевнеш во 2010 година. Најпрвин, две драми од Г. Стефановски публикувал Јанкович и во периодиката. Амаатерскиот театар од Брезно го поставил на сцена преводот на драмата *Тетовирани души (Tetované duše)* во 1992 година. Податоци за неговата активност се наоѓаат, исто така, во различни енциклопедии и речници, а од негова страна е, пак, и македонската литература презентирани и афирмирани во репрезентативни словачки речници, енциклопедии и антологии.⁴ Тој е претставен со кратка белешка и во *Лексико-*

² Види повеќе: (а.к.н): Зголемено интересирање за македонската литература во Словачка. In: Нова Македонија, Скопје, 10. 7. 1977; Благодарница од Друштвото на писателите на Македонија (Дејноста на Јан Јанкович во Словачка). In: Нова Македонија, Скопје, 10. 7. 1977.

³ Види повеќе – во Словачка: Komorovská, V.: Laureát Ceny P. O. Hviezdoslava 2017. In: Romboid, roč. 52, č. 9/10, 2017, s. 173; Komorovská, V.: Cena P. O. Hviezdoslava. In: Literárny týždenník, roč. 30, č. 41/42, 2017, s. 15; Komorovská, V.: Ceny AOSS. In: Knižná revue, roč. 27, č. 12, s. 3; Hochel, I.: Laudáció Zvonkovi Taneskému. In: <http://www.kns.sk/cenahviezdoslav.html> (Jan. 2018); Dve ocenenia pre našu slavistiku. In: https://fphil.uniba.sk/detail-aktuality/back_to_page/filozoficka-fakulta-uk/article/dve-ocenenia-pre-nasu-slavistiku/, 16. 02. 2018; Stojmenska-Elzesser, S.: Vzájomná úcta. In: Romboid (Literatúra – Život – Literárna a umelecká reflexia), roč. 53, č. 3-4, 2008, s. 166-170; Jakimovska-Tošić, M.: Preklady ako základ pre porovnávacie výskumy literárnych a kulturologických kontextov (alebo ako preklad vydobýja nový kultúrny priestor). In: Romboid (Literatúra – Život – Literárna a umelecká reflexia), roč. 53, č. 3-4, 2008, s. 171-173, и во Македонија: Две најпрестижни словачки награди за Звонко Танески. In: ПлусИнфо, Скопје, 09. 12. 2017; Две најпрестижни словачки награди за Звонко Танески. In: Канал 5, Скопје, 09. 02. 2017; Две најпрестижни словачки награди за Звонко Танески. In: www.ohridsky.com, Охрид, 09. 12. 2017; Две најпрестижни словачки награди за Звонко Танески. In: tv21.tv/mk/?p=157310, Скопје, 09. 12. 2017.

⁴ Види на пример: Kněžek, L. (zost.): Encyklopédia literárnych diel. Bratislava: Obzor, 1989. 864 s. Z macedónskej literatúry: Arsovski, T.: Diogenov paradox; Čašule, K.: Tmy; Čingo, Ž.: Veľká voda; Iljoski, V.: Utečienka; Janevski, S.: Dedina za siedmimi jaseňmi, Chlieb a kameň; Krle, R.: Peniaze sú zločin; Miladinov, K. – Miladinov, D.: Zborník ľudových piesní; Racin, K.: Biele úsvity; Višinski, B.: Tiene a smäd (Autor textov – Ján Jankovič); Čašule, K.: Heslo o autorovi. In: Encyklopaedia Beliana. Zväzok 3. Bratislava: Encyklopedický ústav SAV – Veda, vydavateľstvo SAV,

нот на странски македонисти,⁵ кој се објави во Македонија во 2008 година. Јан Јанкович е носител на многу домашни и странски признанија за научна дејност, за книжевен превод, како и за популаризација на словенските литератури.⁶

Подолу во текстов ќе се обидеме да го претставиме детално целокупниот „македонистички“ багаж на акад. Јан Јанкович со помош на прецизните библиографски регистри што ќе го отсликаат богатиот фонд на преводи и текстови на Јан Јанкович кои биле објавени во списанија, во посебни книги, во енциклопедиски изданија, а исто така ќе ги приложиме на увид и новинските и критичките одгласи на неговите „македонистички“ трудови што биле објавувани и во еден поширок временски дијапазон и во словачкиот и во македонскиот културен простор, но и надвор од него (некои рецензии за неговата „македонистичка“ активност, на пример, објавени и во Чешка и во Србија).

Имено, академик Јан Јанкович почнува да објавува преводи од македонската книжевност во словачката периодика уште од 1964 година и забележливо е притоа дека во неговiot избор се вклучени автори со различни профили и тоа: автори за деца и младина, поети, прозаисти, драматурзи и критичари. Сите тие преводи и текстови се објавувани во познати списанија и во репрезентативни зборници што сведочи и за тоа дека Јан Јанкович се трудел што е можно пошироко и посеопфатно да им ја претстави македонската литература на словачките читатели. Затоа, ја наведуваме, еве, листата на преводи од македонската книжевност, како и критичките текстови посветени на автори и на дела од корпусот на македонската книжевност, кои Јан Јанкович самиот ги напишал или ги превел од македонски јазик и потоа ги објавил во **словачката периодика**. Регистрите се подредени хронолошки, според годината на нивното појавување.⁷ Еден стручен краток текст на Јан Јанко-

2003, s. 35; Čingo, Ž.: Heslo o autorovi. In: Encyklopaedia Beliana. Zväzok 3. Bratislava: Encyklopedický ústav SAV – Veda, vydavateľstvo SAV, 2003, s. 121 (Autor hesiel: Ján Jankovič).

⁵ Доровски, И.: Јанкович Јан. In: Лексикон на странски македонисти (Автори-приредувачи: Иван Доровски и Емилија Црвенковска). Скопје: Универзитет Св. Кирил и Методиј – Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, 2008, стр. 40.

⁶ За некои некои негови научни дела, кои не се однесуваат конкретно на македонистичката проблематика, туку анализираат извесни феномени од книжевно-историското наследство на другите јужнословенски народи објавивме, исто, така, рецензии во словачката книжевно-културна периодика. Види повеќе: Taneski, Z.: Výskum v rámci dejín prekladateľstva. In: www.casopislet.sk, 2005, roč. 1, č. 5, s. 67-68 (Rec: Boje Čiernohorcov a túžby Slovákov (1839–1914) / Ján Jankovič. – Bratislava: Juga, 2004); Taneski, Z.: Ján Jankovič – Srbská dráma na Slovensku. In: Slovak review, 2008, roč. 17, č. 1, s. 108-110 (Rec: Srbská dráma na Slovensku / Ján Jankovič. – Bratislava: Juga – Divadelný ústav, 2006); Taneski, Z.: Recenzia (Ján Jankovič: Poézia slovensko-srbskej vzájomnosti 1827–1938 – Abeceda pobratimstva – Bukvar bratimljenja). In: World literature studies (Časopis pre výskum svetovej literatúry), 2009, roč. 1 (18), č. 3, s. 82-85. Овие рецензии беа подоцна и преобјавени во нашата книга Просторите на текстот (по врвниците на критиката и на академското пишување). Скопје: Македоника литера, 2015.

⁷ Popovski, M.: Bosoračky kruh. Preklad: Ján Jankovič. In: Rofnícke noviny, č. 34, roč. 19, 3 (8). 2. 1964, s. 5; Bojadžiski, B.: Pieseň. Preklad: Ján Jankovič. In: Ohník, č. 19, roč. 20, 1967/1968, s. 12; Dieťa s hviezdou na čele (Macedónska ľudová rozprávka). Preklad: Ján Jankovič. In: Ohník, č. 19, roč. 20, 1967/1968, s. 2-3; Vajanovski, Gj.: Tajná chodba. Preklad: Ján Jankovič. In: Ohník, č. 19, roč. 20, 1967/1968, s. 8-9; Zázračné semiačka (Macedónska ľudová rozprávka). Preklad: Ján Jankovič. In: Ohník, č. 19, roč. 20, 1967/1968, s. 3; Janevski, S.: Kôň veľký ako osud. Preklad: Ján Jankovič. In: Revue svetovej literatúry, č. 5, roč. 10, 1974, s. 27-31; Koneski, B.: Pieseň. Preklad: Ján Jankovič. In: Revue svetovej literatúry, č. 5, roč. 10, 1974, s. 32-34; Višinski, B.: Cudzie dieťa. Preklad: Ján Jankovič. In: Revue svetovej literatúry, č. 5, roč. 10, 1974, s. 39-42; Drugovac, M.: Macedónska poviedka. Preklad: Ján Jankovič. In: Revue svetovej literatúry, č. 5, roč. 10, 1974, s. 18-21; Jankovič, J.: Vilo dievča tri zelené vence. Míniantológia macedónskej ľudovej poézie. (Spolu s Mariánom Kováčikom). In: Revue svetovej literatúry, č. 6, roč. 11, 1975, s. 154-161; Nanevski, D.: Mágia macedónskeho básnického umenia. Preklad: Ján Jankovič. In: Revue svetovej literatúry, č. 6, roč. 11, 1975, s. 161; Jankovič, J.: Žiarivá dúha zo Skopje. In: Nové slovo, č. 12, roč. 18, 25. 3. 1976, s. 15 (Rec: Dúha / Boris Višinski. – Bratislava: Tatran 1975); Mitrevski-Majstorot, I.: Najväčšie srdce (Mikropoviedka). Preklad: Ján Jankovič. In: Zornička, č. 15, roč. 34, 1982, s. 13 (V rubrike Čo čítajú deti v časopise Radost); Janevski, S.: Kôň veľký ako osud. Preklad: Ján Jankovič. In: Život, č. 20, Roč. 33, 1983, s. 42-43 (V rubrike Poviedka na tento týždeň);

вич е објавен на словачки јазик и кај еден македонски издавач,⁸ а во неколку наврати беа публикувани и рецензии и осврти за неговото научно и преведувачко дело, исто така, и во македонската периодика.⁹ Можеме да земеме за пример еден од таквите текстови според

Jankovič, J.: Básnik – legenda. Doslov. In: Racin, K.: Bielé úsvity (Бели мугри). Výber z poézie. Bratislava – Nový Sad: Tatran – Obzor, 1990, s. 72-84; Jankovič, J.: Perexová charakteristika / Goran Stefanovski – Tetované duše. In: Bulletin Divadelného súboru Jána Chalupku pri závodnom klube Mostárné a. s. Brezno. Réžia, scéna, kostýmy, výber hudby: Ivan Hansman-Jesenský. Premiéra 5. 12. 1992 (Ohlas: Tetované duše / Goran Stefanovski. Brezno: ZK Mostárné Brezno, 1992); Jankovič, J.: Slovenská zástava maľovaná – Na okraj macedónskeho festivalu poézie. Struga 1993. In: Extra Slovensko, č. 42, roč. 2, 14. 10. 1993, s. 7; Jankovič, J.: Chorvátske, macedónske, slovinské a srbské dramatické texty na Slovensku (Niektoré problémy a ich riešenia). In: Pavol Winczer a kol.: K otázkam teórie a dejín prekladu na Slovensku I, Bratislava: Ústav svetovej literatúry SAV, 1993, s. 114-130; Bakevski, P.: Pozerám na ženu, Jesen, XX. Storočie. Preklad: Ján Jankovič a Ján Majerník. In: Literárny týždenník, č. 13, roč. 7, 25. 03. 1994, s. 8 (Pod spoločným názvom – Aby si uveril v krajinu); Pavlovski, J.: Neuveriteľne, ako rýchlo na všetko padá jemný prach. Preklad: Ján Jankovič a Ján Majerník. In: Literárny týždenník, č. 13, roč. 7, 25. 03. 1994, s. 8-9 (Pod spoločným názvom – Aby si uveril v krajinu); Siljan, R.: Majstri, Hlas čajky. Preklad: Ján Jankovič a Ján Majerník. In: Literárny týždenník, č. 13, roč. 7, 25. 03. 1994, s. 8 (Pod spoločným názvom – Aby si uveril v krajinu); Smilevski, V.: Ikry v kohútiku, Dôležitý bod. Preklad: Ján Jankovič a Ján Majerník. In: Literárny týždenník, č. 13, roč. 7, 25. 03. 1994, s. 9 (Pod spoločným názvom – Aby si uveril v krajinu); Džajkov, S. – Perimski, B. – Angelovski, J. – Ustaperov, K. – Taseski, B.: Aforizmy z Macedónie. Preklad: Ján Jankovič. In: Literárny týždenník, č. 13, roč. 7, 25. 03. 1994, s. 16 (V rubrike Literárium); Jankovič, J.: Pár kvapiek zo starobylého Ochridu. In: Literárny týždenník, č. 13, roč. 7, 25. 03. 1994, s. 8-9; Jankovič, J.: Goran Stefanovski a macedónska dráma. Predhovor. In: Stefanovski, G.: Tetované duše (Vybrané dramatické práce). Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Juga, 2009, s. 7-23; Jankovič, J.: Recenzia. In: Taneski, Z.: Slovensko-macedónske literárne a kultúrne vzťahy. Bratislava: Juga / Ústav svetovej literatúry SAV, 2009, s. 306; Jankovič, J.: Súvislosti alebo konšpekt dejín macedónskej drámy. In: Stefanovski, G.: Tetované duše (Vybrané dramatické práce). Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Juga, 2009, s. 39-59; Jankovič, J.: Jordan Plevneš – vzácny hosť z Macedónska. Predhovor. In: Plevneš, J.: „R“ – Dramatický sen so strieňaním do abecedy v 15 obrazoch). Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Juga, 2010, s. 5-15; Jankovič, J.: O vzájomných vzťahoch. In: Slovanský jih, Roč. 10, č. 4, Brno: Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, 2010, s. 25-30 (Rec.: Slovensko-macedónske literárne a kultúrne vzťahy – Zvonko Taneski. Bratislava: Juga / Ústav svetovej literatúry SAV, 2009); Matevski, M.: Vystúpenie pri príležitosti Ceny Jána Smreka. Preložil Ján Jankovič. Rukopis (Festival Jána Smreka), Bratislava, 25. 10. 2010, s. 1-2; Jankovič, J.: Konšpekt macedónskej drámy (po nástup Gorana Stefanovského). In: Philologica LXVII – Universitas Comeniana (Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského). Bratislava: Univerzita Komenského, 2011, s. 169-183; Jankovič, J.: Antológia slovenskej literatúry macedónskeho slovakistu (Zvonko Taneski: Jednota mnohohlasnosti – Единство на многугласјето). In: Macedónsko-slovenské literárne, kultúrne a jazykové vzťahy / Македонско-словачки книжевни, културни и јазични врски / Macedonian-Slovak Literary, Cultural and Linguistic Relations. (Eds. Maja Jakimovska-Tošić – Zvonko Taneski – Martina Zajčková). Nitra: Filozofická fakulta UKF, 2015, s. 141-143.

⁸ Зборник на резимеа од XIV Меѓународен конгрес на слависти, Охрид, 10-16 септември 2008 (2. том – Книжевност, култура, фолклор, историја на славистика, тематски блокови. Уредник: Науме Радически, Снежана Веновска – Антевска): СЛЮВАЧКА – Mojmír Benža, Erika Brtáňová, Peter Žeňuch, Katarína Žeňuchová, Ján Jankovič, Pavol Koprda, Ján Sabol, Hana Hlôšková, Ján Bosák, Ľubor Králik, Zuzana Profantová, Tibor Žilka. Во: Зборник на резимеа (2. том). Скопје: Македонски славистички комитет, 2008, стр. 179-185, 306, 312, 346-348, 372-373.

⁹ Види на пример: Танески, З.: Рецепцијата на „Бели мугри“ од Кочо Рацин во словачката книжевна и културна средина. Во: Мираж (www.mirage.com.mk), бр. 20, Скопје, декември 2008, Доровски, И.: Коста Рацин на чешки и на словачки јазик. Во: 35-та научна конференција (литература) на 41-от меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура – Охрид (25. 8. – 26. 8. 2008). Скопје: Универзитет Св. Кирил и Методиј – Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, 2009, стр. 7-14; Танески, З.: Книжевно-историските аспекти на словенството. Во: Спектар, Скопје: Институт за македонска литература, број 53, Год. 27, 2009, стр. 123-126 (Rec.: Adaptabilita poézie hviezdneho obdobia / Ján Jankovič. Bratislava: Vydavateľstvo Jána Jankoviča, Ústav svetovej literatúry SAV, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008); Танески, З.: Промислување на делото „Пријателите Бон и Бона“ од Оливера Николова низ призмата на словачкиот книжевно-теориски опит на детската литература. Во: Мираж (www.mirage.com.mk), Скопје, број 21, ноември 2009; Танески, З.: Рецепцијата на „Бели мугри“ од Кочо Рацин во словачката книжевна и културна средина. Во: 35-та научна конференција (литература) на 41-от меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура – Охрид (25. 8. – 26. 8. 2008). Скопје: Универзитет Св. Кирил и Методиј – Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, 2009, стр. 65-73; Танески, З.: Промислување на делото „Пријателите Бон и Бона“ од Оливера Николова низ призмата на словачкиот книжевно-теориски опит на детската литература. Во: XXXVI Научна конференција на XLII Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Литература – Охрид, 24-25 август 2009). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 2010, стр. 187-197.

принципот *pars pro toto* – нека биде тоа нашата рецензија за книгата *Приспособливост на поезијата во свездениот период (Adaptabilita hviezdneho obdobia)* – дело кое Јан Јанкович го објави по повод 170-годишнината од публикувањето на химничната песна *Еј, Словаци* од Самуел Томашик (кај нас попозната како *Еј, Словени*), а кое беше подготвено за печат и презентирано на 14. славистички конгрес во Охрид. И тоа дело на Јанкович повлекува со себе повеќе симболични посоки меѓу кои и македонистичкиот аспект зазема достоинствено место со оглед на фактот што таму се рефлектира и македонскиот препев на песната што е настанат по Втората светска војна, а е подготвен од поетот, книжевен историчар и професор Георги Сталев Поповски (1930).¹⁰ Посебно место и значење имаат, се разбира, **книжните изданија** на словачките преводи од Јан Јанкович на автори од македонската книжевност¹¹ во чии рамки треба посебно да се потенцираат **драмите**, бидејќи освен објавените драми од македонски автори во посебни книги (Горан Стефановски, Јордан Плевнеш), Јан Јанкович се јавува како преведувач и на македонски драми, чии преводи биле наменети само за театарска изведба во Словачка.¹² За сите нив во периодиката се забележани бројни осврти и рецензии што зборуваат за тоа дека овие преводи биле позитивно пречекувани и прифатени во домашното културно и медиумско милје.¹³

¹⁰ Оваа рецензија, како и некои други текстови поврзани со преведувачката дејност на Јан Јанкович, подоцна беа поместени и во нашата книга: Македонско-словачки компаративни согледби. Скопје: Институт за македонска литература, 2012.

¹¹ Nikolovová, O.: Priatelja Bon a Bona (Пријателите Бон и Бона). Preklad: Ján Jankovič. Verše prebásnil Ján Štrasser. Bratislava – Nový Sad: Mladé letá – Obzor, 1978, s. 165; Višinski, B.: Racín (Рацин). Preklad: Ján Jankovič, Bratislava: Lita, 1983, 76 s.; Popovski, A.: Vzrušujúce leto (Летувалците од Славина). Preklad: Ján Jankovič. Nový Sad: Obzor – Tvorba, 1990, 143 s.; Racín, K.: Biele úsvity (Бели мугри). Výber z poézie. Preklad: Ján Jankovič a Viliam Marčok. Bratislava: Tatran, Nový Sad: Obzor-Tvorba, 1990, 87 s.; Stefanovski, G.: Tetované duše (Выбранé драматичкé прáце: Let na mieste, Tetované duše, Živé mäso, Hocikto, Čierna diera, Hi-Fi). Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Juga, 2009, 264 s.; Plevneš, J.: „R“ (Dramatický sen so striedaním do abecedy v 15 obrazoch). Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Juga, 2010, 56 s.

¹² Arsovski, T.: Diogenov paradox (Парадоксот на Диоген), Réžia: Branko Stavrev. Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Nová scéna, 1979; Stefanovski, G.: Divé mäso (Диво месо). Preklad: Ján Jankovič. In: Javisko, č. 1, roč. 21, 1989, s. 17-33; Stefanovski, G.: Tetované duše (Тетовирани души), Preklad: Ján Jankovič. In: Javisko, č. 6, roč. 26, 1994, s. 19-29.

¹³ Види на пример: Aleksiev, A.: Povedali o hre... / Diogenov paradox – Tome Arsovski. Réžia: Branko Stavrev. In: Bulletin Novej scény – sezóna 1978/1979, s. 14; Arsovski, T.: Súd ľudského svedomia. In: Bulletin Novej scény – sezóna 1978/1979, s. 6; Bakošová-Hlaveniková, Z.: Diogenov paradox / Tome Arsovski. Réžia: Branko Stavrev. In: Bulletin Novej scény – sezóna 1978/1979, s. 26.; (ii): Diogenov paradox na javisku Novej scény – Kto si bez viny. In: Práca, 3. 04. 1979 (Ohlas: Arsovski, T.: Diogenov paradox / Парадоксот на Диоген. Réžia: Branko Stavrev. Preklad: Ján Jankovič. Bratislava, Nová scéna 1979); Jaborník, J.: Zakotvené v súčasnosti – Macedónsky autor na Novej scéne / Diogenov paradox – Tome Arsovski. In: Večerník, 13. 4. 1979 (Ohlas: Arsovski, Tome: Diogenov paradox / Парадоксот на Диоген. Réžia: Branko Stavrev. Preklad: Ján Jankovič. Bratislava, Nová scéna 1979.; Kriváková, K.: Detstvo na dúšok. In: Vzlet, č. 2, roč. 10, 1979, s. 21 (Rec: Priatelja Bon a Bona. (Priatelite Bon i Bona.) / Olivera Nikolovová. – Bratislava: Mladé letá, 1978); Kujundžić, M.: Povedali o hre... / Diogenov paradox – Tome Arsovski. Réžia: Branko Stavrev. In: Bulletin Novej scény – sezóna 1978/1979, s. 14; Tušiak, J.: Za tajomstvami detstva. In: Nový život, Novi Sad, č. 2, roč. 31, 1979, s. 188-190 (Rec: Priatelja Bon a Bona. (Priatelite Bon i Bona.) / Olivera Nikolovová. – Bratislava: Mladé letá 1978); Valo, P.: Stretnutie s macedónskym dramatikom. In: Pravda. č. 88, roč. 60, 13. 4. 1979, s. 5 (Arsovski, Tome - Diogenov paradox - recenzie. Nová scéna Bratislava - Slovensko); Vlach, K.: Perexová charakteristika / Diogenov paradox – Tome Arsovski. Réžia: Branko Stavrev. In: Bulletin Novej scény – sezóna 1978/1979, s. 4-5; Cicka, J.: Legenda o Racínovi a jeho poézii. In: Hlas ľudu, č. 38, roč. 48, 1991, s. 10 (Rec: Biele úsvity. Výber z poézie / Kočo Racín. Preklad: Ján Jankovič a Viliam Marčok. Bratislava: Tatran, Nový Sad: Obzor-Tvorba, 1990); Dorovský, I.: Bílé červánky poezie. In: Rovnost, Brno, č. 4, roč. 106, 5. 1. 1991, s. 5 (Rec: Biele úsvity. Výber z poézie / Kočo Racín. Preklad: Ján Jankovič a Viliam Marčok. Bratislava: Tatran 1990); Dorovský, I.: Bílý rozbřesk. In: Svobodné slovo, 20. 2. 1991, s. 5 (Rec: Biele úsvity. Výber z poézie / Kočo Racín. Preklad: Ján Jankovič a Viliam Marčok. Bratislava: Tatran 1990); (dr) Celostátna premiéra / Tetované duše - Goran Stefanovski. In: Koridor, 5. 12. 1992; Kret, A.: Balkánske vývery (D. Kovačević: Generálka na samovraždu, G. Stefanovski: Tetované duše, J. Plevneš: „R“). In: Slovenské divadlo (Revue dramatických umení). Bratislava: Kabinet divadla a filmu Slovenskej akadémie vied, č. 2-3, roč. 57, 2009, s. 243-245; Kret, A.: Edičná poznámka – Goran Stefanovski. In: Stefanovski,

Сепак, за рецепцијата на македонската драма во словачката средина е карактеристично и нешто друго. Погледнато од поширок аспект, во специфичниот хоризонт на драмската уметност, можеле најпосле да „влијаат“ и да „живеат“ во Р. Словачка и преводите, кои не биле ниту инсценирани, ниту отпечатени (поради различни прагматични или естетски причини) и наспроти тоа што тие биле направени и биле така присутни во словачката културна средина. Во улога на нивни преведувач се јавува повторно Јан Јанковиќ. Некои од тие дела се објавени дури пред неколку години (Горан Стефановски, Јордан Плевнеш), а некои, пак, уште стојат во ракопис. Меѓу овие вторите треба да се споменат: *Скок преку кожа (Skok cez kožu)* од Томе Арсовски, *Време за неење (Nadišla doba spevu)* од Петре М. Андреевски, *Вртлог (Vír)* од Коле Чашуле, *Пречек (Slávnostné privítanie)* од Бранко Пендовски, *Кандид во земјата на чудата (Candide v krajine zázrakov)* од Венко Андоновски и *Sudom, водата (Múr, voda)* од Живко Чинго.¹⁴ Сметаме дека е добро да се претстави и таквата реалност, бидејќи „комплексното следење на преводите (објавени / необјавени, инсценирани / неинсценирани, претставени на професионалните или на аматерските сцени, емитувани на радио и на телевизија) е значајно во прв ред во испитувањето на социологијата на преводот во областа на драмската уметност. Без комплексната листа на преводи и нивната анализа не е можно во целост да се осветли улогата на преведените дела од странските драмски корпуси во контекстот на словачката драмска уметност.¹⁵ Дотолку повеќе, тоа е неопходно и поради тоа што „при истражувањето на поетиката на преводот, необјавените преводи на драмските текстови можат, всушност, многу да откријат за нивото на преведување на конкретните преведувачи, затоа што не поминале низ редакциска коректура. При испитувањето на „влијанието“ и на „живото“ на преводот во општествениот контекст е неопходно да се следат и одгласите на реализираните преводи наменети за театарска сцена, радио и телевизија. При анализирањето на надворешните услови и на културно-општествените предуслови на преведувачката дејност, преводите на драмските текстови треба да се разгледуваат и во контекстот на културата од којашто доаѓа делото и во драмскиот контекст на културата што го прима делото“.¹⁶

G.: Tetované duše (Výbrané dramatické práce). Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Jaga, 2009, s. 263-264; Bodacz, B.: R (Dramatický sen so strieľaním do abecedy v 15 obrazoch). In: Slovenské pohľady, č. 9, roč. 4 (+123), 2010, s. 125-126 (Rec.: „R“ – Dramatický sen so strieľaním do abecedy v 15 obrazoch / Jordan Plevneš. Bratislava: Jaga, 2010); Kret, A.: Jordan Plevneš – „R“ (Dramatický sen so strieľaním do abecedy v 15 obrazoch). In: Plevneš, J.: „R“ – Dramatický sen so strieľaním do abecedy v 15 obrazoch). Preklad: Ján Jankovič. Bratislava: Jaga, 2010, s. 58; Taneski, Z.: Goran Stefanovski – Tetované duše (Recenzia). In: Knižná revue, Bratislava, č. 5, roč. 20, 3. marec 2010, s. 3 (Rec.: Tetované duše / Goran Stefanovski. Bratislava: Jaga, 2009); Taneski, Z.: Goran Stefanovski – Tetované duše – Výbrané dramatické práce (Let na mieste, Tetované duše, Živé mäso, Hocikto, Čierna diera, Hi-Fi). In: Revue svetovej literatúry, Bratislava, č. 2, roč. 46, 2010, s. 150-151 (Rec.: Tetované duše / Goran Stefanovski. Bratislava: Jaga, 2009); Taneski, Z.: O intimnej revolúcii macedónskeho Maksima Brodského (Jordan Plevneš). In: Tvorba, Bratislava, č. 2, roč. 20 (29), s. 48-49 (Rec.: „R“ – Dramatický sen so strieľaním do abecedy v 15 obrazoch / Jordan Plevneš. Bratislava: Jaga, 2010); Mikušiak, I.: Vážna, iskrivá a znepokojujúca hra Jordana Plevneša v slovenčine. In: Slovanský jih, Brno: Společnost přátel jižních Slovanů v České republice, Roč. 11, č. 2, 2011, s. 30-31 (Rec.: Jordan Plevneš – „R“ (Dramatický sen so strieľaním do abecedy v 15 obrazoch). Preklad z macedónčiny: Ján Jankovič. Bratislava: Jaga, 2010). За рецепцијата на драмите на Горан Стефановски и на Јордан Плевнеш во Р. Словачка, чиј преведувач е акад. Јан Јанковиќ, објавивме и една посебна кратка студија на македонски јазик, која е вклучена и во оваа книга. Нејзината првична објава се наоѓа во: Танески, З.: Драмите на Горан Стефановски и на Јордан Плевнеш во словачкиот културен простор. Во: XLII Меѓународна научна конференција на XLVIII Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, 2016, стр. 293-300.

¹⁴ Види: Ján Jankovič v bibliografii a citátoch. Bratislava: Jaga, 2003, s. 122-124.

¹⁵ Jankovič, J.: Chorvátske, macedónske, slovenské a srbské dramatické texty na Slovensku (Niektoré problémy a ich riešenia). In: Pavol Winczer a kol.: K otázkam teórie a dejín prekladu na Slovensku I, Bratislava: Ústav svetovej literatúry SAV, 1993, s. 118.

¹⁶ Ibid, s. 130.

При рецепцијата на македонската драма во словачката културна средина е веројатно и уште поинтересно тоа што – со оглед на тогашните општествени прилики – во 1977 година по пред-премиерата на драмата *Sudom, vodata* (*Múr, voda*) од Живко Чинго,¹⁷ тогашното словачко министерство за култура го разрешило целото уметничко раководство на театарот „Нова сцена“. Во рамките на уметничката соработка меѓу братиславската „Нова сцена“ и „Македонскиот народен театар“ од Скопје (која била воспоставена во рамките на меѓудржавниот договор за културна соработка меѓу Македониј – како дел од СФРЈ Словачка - како дел од ЧССР – потпишан уште во 1973 година, овие театри требало да направат размена на инсценатори – „Нова сцена“ требало да гостува во Скопје, а „Македонскиот народен театар“ во Братислава. Тогашниот режисер на „Нова сцена“ – Владимир Стрниско ја подготвил за изведба на скопската сцена изворната драма на Петер Ковачик – *Крчма под зеленото дрво* (*Krčma pod zeleným stromom*), чија премиера се одржала на 27 февруари 1977 година. Во исто време, триесетгодишниот режисер Владимир Милчин од Скопје требало во Братислава да ја постави на сцена театарската адаптација на *Големата вода* од Живко Чинго, чија премиера била определена за изведба на 5 март 1977 година. Во драмската изведба, на пред-премиерата, учествувале и мошне познатите словачки актери, како на пример: Милан Књашко, Емил Хорват младиот, Маријан Лабуда, Ида Рапаичова, Павол Микулик и др. За тоа благовремено информирал и државниот дневен весник *Правда*.¹⁸ Преведувач на драмата бил Јан Јанкович. Сепак, непланираниот развој на ситуацијата придонел дури и професионалната судбина на преведувачот на драмата да виси на крајот. За тоа најубедливо сведоштво дава самиот преведувач на драмата на словачки – Јан Јанкович: „На почетокот на седумдесеттите години се продлабочи соработката со Македонија, се оствари размена на недели на културата, братиславската *Нова сцена* реализира соработка со *Народниот театар* од Скопје. Македонските театарски стручњаци коректно испратиле за избор неколку драми, ама раководството на „Нова сцена“ му даде задача на авторот на овој текст да ја преведе токму драмата од директорот на македонскиот театар – Живко Чинго. Меѓународниот договор, името и работната функција на авторот не претставуваа гаранција за инсценацијата: *Sudom, vodata* е драма од повоеана Македонија. Авторот ја обработил темата доследно, но во Словачка во никој случај не можеше да се движи на сцената воспитувач во кожен капут и воспитувачка во црвени шорцеви, која сака со удирање шлаканици да ги научи учениците – воените сирачиња – да го сакаат социјализмот. По пред-премиерата – така се нарекуваше добивањето согласност за изведба на претставата од страна на функционерите во министерството – претставата беше забранета: директорот, драматургот, претседателот на партиската организација и преведувачот влегоа во големи проблеми. Театарските работници ги избркаа, на преведувачот му простија, затоа што постоеше меѓународен договор за соработка што требаше да се реализира. Затоа преведувачот, авторот на овој текст, мораше да ја простудира целата македонска драмска литература, да напише елаборат за неа и да му го достави на театарот, кој, секако, во фотокопирана верзија одеше и во Централниот комитет на Комунистичката партија на Словачка. Сите беа многу внимателни, затоа што, меѓу другото, тоа не им беше по волја ни на Бугарите (*пријателите – комунистички другари*), бидејќи Словаците се збратимуваа со народот кој тие како народ и не го признаваа. По перипетиите, на крајот, во 1979 година

¹⁷ Се работи за театарска адаптација на романот *Големата вода* (1971), која на македонски јазик била објавена во 1976 година.

¹⁸ *Veľká voda / Živko Čingo*. In: *Pravda*, 10. 2. 1977.

се реализира првата премиера на македонска драма на професионалната сцена. Ја режираше, како гостин, Македонецот Бранко Ставрев. Авторот на преводот на премиерата не се појави, бидејќи забораваја да го поканат: така *Парадоксот на Диоген* од Томе Арсовски стана *Парадоксот на Јан Јанкович*.¹⁹ Така, и од ова преведувачко искуство на Јан Јанкович, ни се потврдува фактот дека и во блиското минато имало ситуации, кога уметноста повеќе или помалку им подлегнувала на идеолошкиот притисок, на манипулациите од страна на официјалната моќ, на санкциите од цензурата и на траумите од автоцензурата. Партиските идеолози се обидуваа да ја обединат уметноста во една постојана форма, во идејно-воспитувачка схема. Индивидуалноста, оригиналноста – во средбата со форсираната утилитарна колективност – во нерамноправната битка претрпувала пораз, бидејќи првенствено посланието на самото дело морало да биде надредено над неговите уметнички квалитети. Партиските идеолози посакувале делото да знае да агитира, да убеди, да се слева со колективот, да го води мислењето на луѓето со помош на моделите на новите јунаци, со колекциите на нивните успешни подвизи, со ангажираната активност како урнек и со одговорниот пристап во исполнувањето на барањата на владејачкиот апарат.

Како што наведовме погоре, Јан Јанкович заедно со Вилијам Марчок, благодарение на својот извонреден превод, го претставија речиси целокупниот поетски опус (со исклучок на песните од циклусот *Антологија на болката*) на Кочо Рацин пред словачката книжевна и културна јавност.²⁰ Токму Јан Јанкович е автор и на долгиот афирмативен поговор за Рацин и за македонската култура со наслов *Поет – легенда*. Критичко-вредносната мисла на Јан Јанкович притоа со право оди дури и дотаму што во Рацин гледа и обнова на континуитетот на „книжевната школа што се роди на бреговите на Охридското Езеро, кајшто дејствуваа учениците на Кирил и Методиј по прогонувањето од Велика Моравија. Автентичноста на поетската порака е акцентирана и во животот на поетот-револуционер... Изворот на неговата поезија, сликовитоста, експресивноста и емоционалноста на изразот треба да се бара токму тука – среде бедата и маките на едноставниот работен човек, во длабока и суштинска врска со народот, со неговата историја и копнежи“.²¹ Овој прекрасен поговор за Рациновата поезија од Ј. Јанкович потврдува, меѓу другото, дека словачката рецепција на великиот Рацин е добар показател и за општата величина на македонската книжевност на која тој и припаѓа, затоа што „Рацин е Прометеј на својот народ, па со самото тоа симболично припаѓа и на културата на сите народи во светот“.²²

Иако преводот на Јанкович и Марчок е убедливо најдобар во споредба со сите други преводи на Рацин на словачки јазик направени од други преведувачи, а се смета и за прво словачко книжно издание на Рациновото поетско творештво, треба да се забележи и тоа само пред него (а не и – по него) постоеле и други обиди за доближување на неговата поезија на словачки јазик. Така, во 1978 година, за време на одржувањето на Деновите на словачката култура во Македонија, објавено е и „брошурно издание“ на Рацин со наслов *Biele svitania* под заштитниот знак на МНТ и на неговата драмска едиција. Тој превод на словачки е направен од страна на Вера Јанева-Стојановиќ, Донка Роус и Станислава

¹⁹ Jankovič, J.: *Srbska drama u Slovačkej*. Novi Sad: Sterijino pozorje, 2005, s. 88.

²⁰ За таквиот значаен настан тогаш информирал и македонскиот дневен печат: Бели мугри на словачки во издание на „Татран“ од Братислава. Во: Нова Македонија, Скопје, бр. 15788, Год. 47, 8. 1. 1991, стр. 9 (Ohlas: Racin, K.: Biele úsvity / Бели мугри. Výber z poézie. Preklad: Ján Jankovič a Viliam Marčok. – Bratislava: Tatran, 1990).

²¹ Jankovič, J.: *Básnik – legenda*. Doslov. In: Racin, Kočo: *Biele úsvity* (Бели мугри). *Výber z poézie*. Bratislava – Nový Sad: Tatran – Obzor 1990 (непагиниран текст на внатрешната страна од корицата).

²² Jankovič, J.: *Básnik – legenda*. Doslov. In: Racin, Kočo: *Biele úsvity* (Бели мугри). *Výber z poézie*. Bratislava – Nový Sad: Tatran – Obzor, 1990, s. 84.

Шурлежаноска. Стручен соработник во подготовката на изданието е Владимир Милчин. Сепак, ова издание имало само тесен информациски досег за присутните учесници на манифестацијата, нема пагинација на страниците, а паралелно се во него дадени, на левата и на десната страна, двојазично (на македонски и на словачки јазик) 10 песни од Кочо Рацин. Текстот е печатен со измените настанати во текот на неговото подготвување за сцена. Слично послание како скопското двојазично издание од 1978 година изврши, исто така, и брошурното издание *Бели мугри – Biele úsvity* (Pro memoria) издадено во Словачката академија на науките во Братислава (поточно, се работи за заедничко издание на нејзините членки: Институтот за светска книжевност, Институтот за славистика „Јан Станислав“ и Словачкиот славистички комитет – подготвено од Јан Јанкович) во 2008 година, кое послужи за потребите на словачката делегација на Светскиот славистички конгрес во Охрид, каде што се одбележуваше, меѓу останатите бројни научни активности, и стогодишнината од раѓањето на К. Рацин.²³ Во пресрет на споменатиот Светски славистички конгрес во Охрид, а по повод стогодишнината од раѓањето на Кочо Рацин, беше објавено во издание на издавачот Силсонс и клубот Матица од Скопје и јубилејно издание под наслов „Бели мугри на словенски јазици“ во кое беше поместен и словачкиот превод објавен во Македонија во 1978 година, кој за волја на вистината содржи бројни и многу сериозни пропусти²⁴ и кој по однос на бравурозноста на преведувачката вештина далеку заостанува зад словачкиот превод на „Бели мугри“ направен и објавен од страна на Јан Јанкович и Вилијам Марчок во 1990 година. Приредувачите на македонското јубилејно издание, сепак, од за нас непознати причини се одлучиле да не го поместат во книгата „Бели мугри на словенски јазици“ тој најуспешен словачки превод (ако воопшто се обретеа – сигурни сме дека и преведувачките права од Јан Јанкович ќе ги добиеја веднаш и бесплатно), па затоа таквиот потег и постапка последователно резултираа и со оправдано негодување и револт во словачките академски кругови. Во секој случај, ова може да претставува барем една своевидна поука и предупредување за сите во иднина, па затоа ни останува да се надеваме дека негативните искуства нема да нè пресретнуваат и во годините што чекаат пред нас. Попрво, би посакале, кажано заедно со Јан Јанкович, да „ни останува да се надеваме дека ќе се зголеми фреквенцијата, дека преку почести насирања во македонската поезија ќе успееме на словачкиот читател да му го пренесеме модерниот сензибилитет на оваа поезија, која пркосно не се срами за традицијата на својот народ. На народот на кој сакаат да му го откинат носот меѓу очите: неговото име, а со него и неговата самобитност, дури и егзистенција. И денешната капка македонска поезија потврдува дека постои древ-

²³ Види: Racín, K.: *Biele úsvity – Бели мугри* (Pro memoria: Bratislava: Tatran, 1990, 84 s., Preklad: Viliam Marčok a Ján Jankovič, Ilustrácie: Nad'a Rappensbergerová). Zostavil a vydal Ján Jankovič. Informatívne texty do macedónčiny preložil Zvonko Taneski. Bratislava: Ústav svetovej literatúry SAV – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2008, 40 s.

²⁴ За нив подетално пишувавме во неколку свои стручни текстови, објавени и во Словачка и во Македонија. Види: Taneski, Z.: *Slovensko-macedónske literárne a kultúrne vzťahy*. Bratislava: Juga / Ústav svetovej literatúry SAV, 2009, s. 128-130; Танески, З.: *Критиката на книжевните преводи: неопходни фактори и простор за вреднување (македонско-словачки негативни искуства) / Literary Translation Criticism: Indispensable Evaluation Factors and Space (Macedonian-Slovakian Negative Experiences)*. Скопје: *Културен живот* (Списание за култура, уметност и општествени прашања), Год. 59, бр. 1-2, 2013, стр. 38-47; Танески, З.: *Критиката на книжевните преводи: неопходни фактори и простор за вреднување (македонско-словачки негативни искуства)*. Во: 50-та научна конференција на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура (Охрид, 29 – 30 јуни 2013 година). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, 2014, стр. 386-402. Македонската верзија на наведениот текст е потоа поместена и во нашата книга *Просторите на текстот* (по врвиците на критиката и на академското пишување). Скопје: Македоника литера, 2015.

ниот Охрид, дека македонските поети имаат способност да дебатираат со светот и другпат, а не само за време на фамозните, незаборавни Струшки вечери на поезијата на кој доаѓа целиот свет за да оддаде почит на Словото и на Македонија²⁵.

Сосема на крајот, пак, како мала лична дигресија од сето горенаведено, ни останува објективно да потврдиме дека читањето на преводите на акад. Јан Јанкович на авторите и на делата од македонската книжевност претставуваат вистинско уживање за сите вистински почитувачи и љубители на литературата во Словачка. Неговите зборови се течни, се прелеваат, не го збунуваат и не го кочат читателот никакви неразбирливи или просторно туѓи елементи. Способноста да се долови говорената форма на јазикот, чувството за стилски нијанси и огромната доза на креативност – тоа се само некои од карактеристиките на неконвенционалната личност на преведувачите од рангот на Јан Јанкович, кои освен што преведувале и се изјаснувале кон прашањата за преводот на поезијата, прозата и драмата, паралелно и успешно биле посветени и на научната дејност. Појдовна теза на нивната работа бил фактот дека преведувањето освен тоа што е репродукциска уметност, претставува и креативна уметност. Таквиот привиден парадокс тие го објаснуваат врз позадината на верноста помеѓу она што се нарекува *литера* и верност на духот. Биле свесни, исто така, дека преведувачот мора да се соживее со авторот, но никогаш не смее да му го наметнува својот вкус, туку треба да му се потчини. Истакнувале дека туѓиот јазик е најособениот елемент на текстот и токму затоа што претставува негов иманентен дел, не е доволно тој само да се владее – тоа е малку за добриот преведувач. Тој треба и да го чувствува, треба да го сфати и да го прифати неговото место во композицијата, во изградбата и во идејната цел на делото.

Сега кога веќе Јан Јанкович не е повеќе меѓу нас и кога неговиот научен и преведувачки опус е затворен²⁶ ни останува со почит и со восхит да си споменуваме на неговите бројни научни и преведувачки подвизи, а да не забораваме и уште еднаш да ја изразиме срдечната благодарност за целокупниот негов ангажман во претставувањето на македонската книжевност во словачкиот културен простор.

Macedonian literature in the scientific and translation oeuvre of the Slovak Slavist Ján Jankovič (1943 – 2021)

Zvonko Taneski

In this contribution, we focus on problematic of scientific and translation interest of famous Slovak Slavist Ján Jankovič about Macedonian literature and culture in his professional life. It remains for us to objectively confirm that the reading of the translations of Acad. Ján Jankovič on authors and works of Macedonian literature are a real treat for all true admirers and lovers of literature in Slovakia. His words are fluid, overflowing, the reader is not confused or hindered by any incomprehensible or spatially foreign elements. The ability to capture the spoken form of the language, the sense of stylistic nuances and a huge dose of creativity – these are just some of the characteristics of the unconventional personality of translators of the rank of Ján Jankovič, who, in addition to translating and addressing the issues of poetry translation, prose and drama were simultaneously and successfully dedicated to scientific activity. Now that Ján Jankovič is no longer with us and his scientific and translational oeuvre is closed, it remains for us to remember with respect and admiration his numerous scientific and translational feats, and not to forget to once again express our heartfelt gratitude for his overall engagement in the presentation of Macedonian literature in the Slovak cultural space.

²⁵ Jankovič, J.: Pár kvapiek zo starobylého Ochridu. In: Literárny týždenník, č. 13, roč. 7, 25. 03. 1994, s. 8-9.

²⁶ Taneski, Z.: Nekrológ (Za Jánom Jankovičom 21. 7. 1943 – 12. 6. 2021). In: Konštantínove listy / Constantine's letters. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, Vol. 14, Issue 2, 2021, s. 211-212.